

Digitales Brandenburg

hosted by Universitätsbibliothek Potsdam

Sifre Ḳodesh

‘im targumim u-ve’urim mi-meḥabrim shonim

Mishle

Landau, Moses I. Landau, Moses I.

Prag, 594 [1833 oder 1834]

כב

urn:nbn:de:kobv:517-vlib-9155

(כב) עיר גבורי' עלה חכם. זה משה רבינו שעלה לבין המלאכים גבורי כח: (ויורד וגו'. תורה): (כד) יהיר. גם רוח סופו להיות לן שאינו חש לשמוע מוסר: (כו) ולדיק יתן. כל לרכי ביתו שהקב"ה מזמן לו: (כז) אף כי בזמה יביאנו. וכ"ש כשהוא מביאו להרשיעו ובעלה רעה כגון קרבנות בלעם ובלק שלא היו מביאים אלא לקלל את ישראל: (כח) ואיש שומע. שקבל מה שכתוב בתורה לא תענה ברעך וגומר (שמות כ'): ללכת. תמיד: (כט) העז איש רשע בפניו. הרשע מראה עוזתו בשעת כעסו. בפניו מלשון אף: (ל) אין חכמה וגומר. אין כל חכם ונכון תשוב לנגד ה' כל מקו' שיש חלול השם אין חולקין כבוד לרב:

כב (א) נבחר שם מעושר רב. שם טוב: מכסף ומזהב. נבחר חן טוב: (ב) עושה כלס ה'. כשעני אומר לעשיר פרנסני והוא עונה קצת עושה כלס ה' הקב"ה עושה אותם מדשים לזה עני ולזה עשיר: ערוס

ב א ו ר

לדעתי יחסר במלת לדקה בי"ת השמות, ושעור הכתוב, הרודף לדקה וחסד, ימלא בלדקה וחסד חיים וכבוד, (וחסד עומד במקו' שנים) ולא יקוה לגמול אחר. (כב) עיר גבורים, כענין עונה חכמה מגבורה. ויורד עז מבטחה, החומות הנכוהו' שנעזרו בהן, והה"א רפה, ולכן היא נוספת. (כד) זר יהיר, שעור הכתוב לדעתי כך הוא, לפעמים נקרא

(כג) עיר גבורים עלה חכם ויורד עז מבטחה: (כג) שמר פיו ולשונו שמר מצרות נפשו: (כד) זר יהיר לץ שמו עושה בעברת זדון: (כה) תאות עצל תמיהנו כימאנו ידיו לעשות: (כו) כל היום התאוה תאוה וצדיק יתן ולא יחשך: (כז) זבח רשעים תועבה אף כי בזמה יביאנו: (כח) עיר כזבים יאבד ואיש שומע לנצח ידבר: (כט) העז איש רשע בפניו וישר הוא ויכין דרכיו: (ל) אין חכמה ואין תבונה ואין עצה לנגד יהוה: (לא) סוס מוכן ליום מלחמה וליהוה התשועה:

כ ב

(א) נבחר שם מעושר רב מכסף ומזהב חן טוב: (ב) עשיר ורש נפגשו עשה כלם יהוה:

יבין קרי. דרכו קרי.

משלי כא כב

באור נד

(כג) איין וויזער וויעגט איינע שטאַרט פֿאַלל העלדען אויף, דיא שטערקסטע פֿעסטונג שטירצט ער ניעדער.

(כג) ווער זיינען מונד אונד זיינע צונגע בעוואַכט, בעוואַהרט זיך פֿאַר פֿערדרום.

(כד) דער איבערמטהיגסטע בעוועוויכט ווירד אַפֿט איין שוועטצער גענאַנט,

וועהרענד ער מיט אַבויכט פֿערדרום פֿעראַנלאַסט.

(כה) ווען אויך דיא בעגיערדע דעם פֿוילען איהן טערטעט, וואַללען זיינע הענדע דעננאָך ניכט אַרבייטען.

(כו) דער ליסטערנע ווילל איממערפֿאַרט נור געניעסען, דער פֿראַממע אונאוויפֿהערליך געבען.

(כז) דאַ אַפֿפֿער דער גאַטטלאָזען איזט דעם עוויגען איין גרייל, דען מיט באַזער אַבויכט ווירד עס דאַרגעבראַכט.

(כח) איין לייכטפֿערטיגער צייגע מוס אונטערגעהען, דער גענויא פֿריפֿענדע, ווירד שטעטס זיגענד שפרעכען.

(כט) דער גאַטטלאָזע טראַטצט מיט פֿרעכעם געזיכטע, דער רעכטשאַפֿענע אַבער איזט אין זיינעם בעטראַגען בעשיידען.

(ל) ווידער גאַטט בעשטעהט וועדער וויוהייט, נאָך פֿערגונפֿט, נאָך ראַטהעלאַג.

(לא) דאַ ראַם איזט צום קאַמפֿע געריסטעט, דאָך דער זיעג קעממט פֿאַם עוויגען.

כב

(א) איין גוטער רוף איזט בעססער אַלס גראַסער רייכטהום, בעליעכט זיין, בעססער אַלס זילבער אונד גאָלד.

(ב) מעגען רייכע אונד אַרמע זיך פֿריינדליך בעגעגען, ביידע האַט יא גאַטט ערשאַפֿען.

דער

דרכו לחקור אם הלך בדרך טוב או לא, ולזה הוא עניו ושפל רוח. והכתיב יכין דרכו, וגם זה נכון. (לא) סום מוכן, כענין שקר הסום לתשועה (תהלים ל"ג י"ז).

כב (א) נבחר שם, מלות נבחר ועוז עומדות במקום שנים, ושעורו נבחר שם טוב וגו', ומוזהב וכסף נבחר חן טוב (מדברי הראב"ע). (ב) עשיר ורש נפגשו, ענין הפגישה כאן הוא להתרועע כענין חסד ואמת נפגשו (תהלים פ"ה י"א), ששם הוא עומד לעשת נשקו במאמר השני, וס"כ הוראתו כמוהו.

(ג) ערום ראה רעה. עונש של עבירה ונסתר ולא עבר העבירה: (ד) עקב עושה. בשביל הענו' יראת ה' באה. ד"א עושה עיקר והיראה טפילה ועקב לה מדרס לרגליה: (ה) לנים פחים. הם עמונים בדרכי המעקש דרכיו כלומר ייסורי' מוכני' לו. לנים פחים כמו (במדבר ל"ג) ללנינים בלדיכם ובאו עליך הוכן (יחזקאל כ"ג) ל' גדודים ולסטים: שומר נפשו ירחק מהם. שמישל מעשיו ויכל מהם: (ו) חנוך לנער. לפי מה שתלמד לנערות חנכה בדברים אם לטוב אם לרע גם כי יזקין לז יסור ממנה: (ז) עשיר בראים ימשול. ע"ה לריך לת"ח לעולם: (ח) זורע עולה יקצר חון. לשיזיעתו קבירתו לפי פגלתו יהיה קבלת משכורתו: ושנט עברתו (יכלה) קניה השבול' שלו כלה והולך לו. י"א (ס"א) שנט חמחו שרדה ב"ח כלה והולך לו לפי שמפסיד חת יכולתו. (י) גרש לן. י"הר: (יא) אהב ט"ר לז חן שפתיו. מי שפתיו חן רעהו מלך הקב"ה אהבו ומחשבו: (יב) אמר עלל ארי בחון. חיד אלל ללמוד תורה: (יד) שוחה עמוקה פי זרות. פי ע"ז: זעום ה'. מי שהקב"ה שונא נוסל ונכשל בה. זעום נזוף מלסניו: עושק

ב א ו ר

(ג) ופתיים עברו ונענישו, עברו במקום הרעה שכ, ושיגם ההפסד והעונש (רלב"ג) י (ד) עקב עושה, לרעתי נא חון הנפרד במקו' הסמיכות כמו טורים. בן (שמות כ"ח י"ו) מתנים

- (ג) עָרוֹם רָאָה רָעָה וַיִּסְתָּר וּפְתִיִּים עָבְרוּ וְנִעְנְשׂוּ:
- (ד) עֵקֶב עָנֹה יִרְאֵת יְהוָה עֲשֶׂר וּכְבוֹד וַחַיִּים:
- (ה) צָנִים פְּחִים בְּדַרְךְ עֵקֶשׁ שׁוֹמֵר נַפְשׁוֹ יִרְחֵק מֵהֶם:
- (ו) חָנֹךְ לְנֶעֶר עַל־פִּי דַרְכּוֹ גַם כִּי־יִזְקִין לֹא־יִסּוֹר מִמֶּנָּה:
- (ז) עֲשִׂיר בְּרָשִׁים יִמְשׁוֹל וְעַבְד לַיהוָה לֹא־יִשׁ מִלוֹהָ:
- (ח) זֹרֵעַ עוֹלָה יִקְצֹר־חֹן וְשִׁבְט עֲבָרְתוֹ יִכְלֶה:
- (ט) טוֹב־עֵין הוּא יִבְרַךְ כִּי־נָתַן מִלְחָמוֹ לְדָל:
- (י) גֵרֵשׁ לֵץ וַיֵּצֵא מִדוֹן וַיִּשְׁבֹּת דִּין וְקִלּוֹן:
- (יא) אֱהָב טְהוֹר־לֵב חָן שִׁפְתָיו רָעָהוּ מִלֵּךְ:
- (יב) עֵינֵי יְהוָה נִצְרוּ דַעַת וַיִּסְלַף דְּבָרֵי בְגָד:
- (יג) אָמַר עֵצֶל אָרִי בַחוּץ בְּתוֹךְ רַחֲבוֹת אֲרָצָה:
- (יד) שׁוֹחָה עֲמֻקָּה פִי זָרוֹת זְעוּם יְהוָה יִפּוֹל־שָׁם:
- (טו) אֹלֶת קְשׁוּרָה בְּלִב־נֶעֶר שִׁבְט מוֹסֵר יִרְהִיקֶנָּה מִמֶּנּוּ:

ונסת קיי. יחירו'. יחירו'. יחירו'. עש-

- (ג) דער קלוגע זיהעט דאז אונגליק פֿאַראויס אונד שיטצט זיך דאַנגען,
- דיא לייכטזיניגען וואַנדעלן פֿאַרט אונד מיססען עס ביסען.
- (ד) דער לאָהן דעמיטהם פֿאַללער גאַטטעס פֿורכט איזט רייכ־טהום עהרע אונד לאַנגעס לעבען.
- (ה) דאַרנען אונד שלינגען פֿינדען זיך אויף קרוממען וועגען, ווער זיך בעוואַהרען ווילל, האַלטע זיך פֿערן דאַפֿאַן.
- (ו) אונטערריכטע דען קנאַבען נאָך זיינער עמפֿענגליכקייט, זאָ ווירד ער אויך אים שפּעטעסטען אַלטער ניכט פֿאַן דיעזער לעהרע ווייכען.
- (ז) בעהעררשט אויך דער רייכע דען אַרמען,
- אונד איזט דער שולדנער דער שקלאַפֿע דעס גלייבֿערס;
- (ח) זאָ ווירד דאָך ווער אונגעֿרעכטיגקייט זאָעט, אונגליק ערנדטען,
- זיינע שטראַפֿרוטהע פֿערניכטעט איהן ועלכסט.
- (ט) דער פֿרייגעביגע ווירד געווענגעט,
- דען ער טהיילט פֿאַן זיינעם ברֿאָדע דעם אַרמען מיט.
- (י) יאַגע דען שוועטצער פֿאַרט,
- אונד צוויטראַכט ווייכט, צאַנק אונד שימפּף הערען אויף.
- (יא) איין פֿריינד, דער מיט אַנגענעהמען וואַרטען,
- אויך איין ריינעס הערץ פֿערב נרעט, איזט ווירדיג דעם קעניגס פֿריינד צו זיין.
- (יב) גאַטטעס פֿאַרזעהונג וואַכט איבער דיא פֿערנינפֿטיגען, דאָ פֿאַרהאַבען דער טריילאָזען לעסט ער מיסלינגען.
- (יג) דער פֿוילע שפּריכט: „דרויסען דראָהט איין לעווע, אויף דער שטראַססע קענטע איך ערמאַרדעט ווערדען!“
- (יד) פֿערוואַרפֿענער ווייבער מונד איזט איינע טיעפֿע גרובע, ווער נאָן גאַטט פֿערראַממט ווירד, פֿעללט היינין.
- (טו) דיא אַלבערנהייט האַפֿטעט פֿעסט אַן דעם קנאַבען הערץ,
- נור דיא צוכטרוטהע קאַן זיא וועגשאַפֿען.

ווער

מתני' קמיו (דברים ל"ג י"ג) ושעורס טורי אֵנן, מתני קמיו ועוד רבים כמוהם, (עיין מכלול לרד"ק), וכן כאן ענינו עקב ענות יראת ה', וכוה תתיפה לחות המאמרים להיות חלק הראשון נושא והשני נושא, כאשר יבין המשכיל. (ח) צנים פחים, מענין ללניינים כלדינס (במדבר ל"ג נ"ה) (רש"י). בדרך עקש, עקש לדעתי תאר לדרך, ואמר על דרך העקש והוא הדרך לא טוב ימלא העובר אך כניס ופחי', ולזה שימר נפשו וגו'. (ו) חנוך לנער, התחיל ללמדו מקטנותו ע"פ דרכו כלומר מעט מעט שיוכל לסבול (כן מלך) אז גם בזקנותו כל יסור ממנ' מן מוסר החנוך, אולם אם בנערותו תכביד עליו משאת החנוך עד מהר יסיר שכמו מלסבול העול הזה. ודבר זה נודע בנסיון. (ז) ח) שני הפסוקים האלה דבוקי', ואמר אם גם מנהגו של עולם כך היא, כי עשיר ימשיל וגו', בכל זאת זורע עולה וגומר, וה' ידרוש מיד עושה עולה ורודה בפרך עם אחיו; וצנט עברתו הוא הצנט ברזל צו ימשול העשיר ברשים ומלוה בלוה יכלהו, והכנוי של עברתו עומד במקום שנים, ויהיה פעל בלה גם בקל יולא, או נאמ' כי נחסר מ"ס השמוש בעבור חבור הו"ו כאשר הערנו

כמה פעמים, ושעורו ומצנט עברתו יכלה, והנזכר ינחר. (יא) אוהב טהר לב, הכוונה האוהב אשר עם חן שפתים ינחר גם טהר לב הוא האיש צו ינחר המלך להיות רעהו, ולא החונף אשר נשפתיו יכבדה ולבו רחוק ממנו, והכשדי תרגם חסם אלהא דני לבא, הנה גרם אלה ה' וגו'. (יב) עיני ה' נצרו דעה, תרגמתי כדעת המפרשים הראשונים שצורו עיני ה' (השגחתו) נצרו חנשי דעת, למען ישכילו בכל אשר יסו. ויסלף דברי בוגד, כלומר עסקי בוגד, כמו על דבר שרי (בראשית י"ב י"ז) של ז ילליח, ואולי הכוונה שעיני ה' נצרו דעת היא החכמה האמתית אשר ממנה ילין אור האמת ויסלף דברי בוגד, והוא אשר יכלה להאפיל אור החכמה והמדע למען לא תלמח האמת בארץ. (יד) ע' ורוח, תרגמתי כדעת הרא"ע והמעתיקים, שצנינו קי נשים זרות.

עשק

(טו) עושק דל להרבות לו. עושר: נותן לעשיר. סוף שנותן ממונו למלכי עב"ם העשירים ואך למחסור הוא בא: (יו) הט אזנך ושמע דברי חכמים. ללמוד תורה רחם כל שהוא: ולכך תשית לדעתי. ואם רבך רשע לא תלמוד ממעשיו: (יח) כי נעים. יהי לך לאחר זמן אם תשמרם ותלפסם בנטק שלא תשכחם ואימתי יהיו שמורים בלנך בזמן שיכנו על שפתיך כאשר תוליאם בשיך: (יט) להיות בה' מבטחך הודעתך. אני מודיעך שתנעם בה' ותעסו' בתור' ולא תאמר איך אנטל ממלאכתי ואיך אתפרנס: (כ) הלא כתבתי לך שלישים. תורה נביאים וכתובים: (כא) להודיעך קושט. שלישים כתבתי לך כדי שתבין מחובם קושט אמרי אמת: להשיב אמרי' אמת לשולמך. לשולמך הוראה: (כב) אל תגזל דל. אל תגזלו כי תראנו דל בעבור שהוא דל ואין כח לעמוד נגדך: (כג) כי ה' יריב ריבם וקבע. ויגזל את הנפש: קובעיהם. גזליהם ובל' ארמי קביעה גזילה במסכת ר"ה אתא ההוא גברא לקמיה אמר ליה קבען פלניא וטלי: (כד) אל תתרע. אל תתחבר ל' רעות: (כה) סן תאלף. סן תלמד: (כו) אל תהי בתוקעין כף בעורבי' משאות. הלואות כמו משאת מאומה דברים

ב א ו ר

(טו) עשק דל, לא מלאתי מרגוע לנפשי בפי' הפסוק הזה בכל המפרשים והמעתיקים, ולכן בתרתי

בדרך אחר, והוא לבאר עשק כדעת הרד"ק בפסוק עשקה לי ערבני (ישעי' ל"ח י"ד) שפירש שענינו ויתר, ואמר, וכן הוא בדח"ל עשיק לגביך ושוויה לבריסך, (עיין בפרשיו שרש עשק), והכוונה

(טו) עשק דל להרבות לו
 נתן לעשיר אך למחסור:
 (יז) הט אזנך ושמע דברי חכמים
 ולבך תשית לדעתי:
 (יח) כי נעים כי תשמרם בנטק
 יכנו יחדו על שפתיך:
 (יט) להיות ביהוה מבטחך
 הודעתך היום אף אתה:
 (כ) הלא כתבתי לך שלשום
 במעצות ודעת:
 (כא) להודיעך קושט אמרי אמת
 להשיב אמרים אמת לשלמך:
 (כב) אל תגזל דל כי דל הוא
 ואל תדכא עני בשער:
 (כג) כי יהוה יריב ריבם
 וקבע את קביעהם נפש:
 (כד) אל תתרע את בעל אף
 ואת איש חמות לא תבוא:
 (כה) סן תאלף ארחתו
 ולקחת מוקש לנפשך:
 (כו) אל תהי בתקעי' קף
 בעורבים משאות:
 (כז) אם אין לך לשלם
 למרה יקח משכבך מתדתיך:

עלישים קרי. ארחתו קרי אל

עשק כדעת הרד"ק בפסוק עשקה לי ערבני (ישעי' ל"ח י"ד) שפירש שענינו ויתר, ואמר, וכן הוא בדח"ל עשיק לגביך ושוויה לבריסך, (עיין בפרשיו שרש עשק), והכוונה

(יז) ווער דעם אַרמען איבערשווענגליך גיבט, איהן אין איבערפֿלוס פֿערזעטצט, אָדער געגען דען רייכען פֿרייגעביג איזט, ווירד מאַנגעל ליידען.

(יח) נייגע דיין אָהר, אונד זייא אויפֿמערקזאם אויף דער וויזען וואָרטע,

מערקע מיט גאַנצעם הערצען אויף מיינען אונטערריכט.

(יח) אַנגענעהם ווערדען זיא דיר זיין, ווען דוא זיא אים אינגערן אויפֿבעוואָהרסט;

וואָהלגעאָרדנעט ווערדען זיא דאָן דינע ליפּפען פֿאַר טראַגען.

(יט) דאָס דוא אויף גאָטט דיין פֿערטרויען האַבעסט, ערמאָהנע איך דיך הייטע פֿאַרזיגליך.

(ג) שאָן לענגסט גאַב איך דיר פֿאַרשריפֿטען מיט גרינדען אונד בעווייז,

(כא) דיר ריינע וואָהרהייטסלעהרען בעקאַננט צו מאַכען,

דאָמיט דוא דיא וואָרטע דער וואָהרהייט אויך אַז דערן מיטטהיילעסט.

(כב) בערויבע דען אַרמען ניכט ווייל ער אָהנמעכטיג איזט, אונד דריקקע דען עלענדען ניכט אים געריכטע.

(כג) דען גאָטט פֿיהרט איהרע זאַע,

אונד בעשטראַפֿט איהרע אונטערדריקקער אַם לעבען.

(כד) געזעללע דיך ניכט צו יעהצאַרניגען,

מיט אויפֿברויזענדען מענשען געהע ניכט אום.

(כה) דוא מעכטעסט איהרע זיטען אַנגעהמען,

אונד דיר זעלבסט פֿאַללשטריקקע בערייטען.

(כו) זייא ניכט אונטער יענען, דיא פֿיר שולדען מיט האַנד־שלאַג האַפֿטען,

אונד בירגשאַפֿט לייסטען.

(כז) ווען דוא דאָן ניכט צו צאָהלען האַסט,

ווירד דיר יאָ דיין בעטלאַגער וועגגענאַממען.

פֿער־

והכוונ' מי שיפור לעני יותר מדאי עד כי ירבה הונו ועשרו, או נותן לעשיר, הוא אך למחסור לו, יען בשניהם לא טוב עשה, כי גם העני אם סחאוס ירבה כבוד ביתו ויעשיר, העושר הזה אך שמור לרעתו, כי לא ידע להשתמש בו כראוי, ודבר זה נודע בנסיון. (יז) הט אונך ושמע, כל משכיל יראה, כי מכאן ועד סוף חלק השני (שהוא עד פרשה כ"ה) ישוב המליץ לדברו בחלק הראשון, וכל דבריו יכללו למודי מוסרים (והקראוטיטע טפריכע) ולא מאמרי נסיונות (ערפֿטה) רונגסאָטלע) ולזה הקדים לדבר בלשון מדבר בעדו להעיר האנשים לשמוע לדבריו. (יח) כי נעים כי השמרם, אם יהיו נעים בנטוך אז יכונן יחדיו על שפתיך לדבר אותם בלחות ומתקשפותים. (יט כ כא) להיות, שלשה פסוקי' האה נדבקים יחדיו, והכוונה אף שגבר נתחתי לך שלשים במעלות ודעת להודיעך קוצט אמרי אמת וגו' הנה עתה אודיעך כי העיקר להיו' בה' מנצחך ועל בינת אדם אל תשען. אף אחה, הוא לחוקי הראוי אף אותך, ונא ביחס הישר כמו יהודה אתה יודוך אחיך (בראשית מ"ט ט') ועיין גם בבאור, אולם לדעתי בתל"ע ד"פ מהדורא תנינא חלק ג' פֿער־

דרכי לשון, הוא יחס הקריאה (וואָקאָטיף) ויונן לפעמים בחסרון ענין, וכאן שעורו אף אתה דע לך! שלשום, הוא מענין תמול שלשום כדעת הראב"ע ע"פ הכתיב כלומר מזמן ארוך. לשלחך, לשאלך (רש"י). (כב) כי דל הוא, ואין לו כח לעמוד לפניך (רש"י). (כג) כי ה' יריב ריבם, אם גם בני אדם לא יעזרם הלא ה' וגומר. וקבע את קבעיהם נפש, ענין גזל ולקחה בהכרח (בן מלך). נפש, חרגמתי כדעת כל המפרשים שענינו יעניסם מיתה, ואולי נאמר שחסר ב"ת השמוש, ושעורו קנעיהם בנפש כמו אויבי בנפש יקיפו עלי (תהלים י"ז ט') ויחורגם: (דיא זיא שוטהווינג אונטערדריקקען). (כד) אל חתרע את בעל אף, מענין ריעיך וריע אחיך (ל מן כ"ז י') אלא שלא השוו בשרש (בן מלך) כי ריע הוא מנחי העי"ן ותתרע מנח"ל. (כו) בערבים משאוח, ענינו חובות כמו משאת מאומה (דברים כ"ד י') והכוונה להיות ערב בחוב אחר, וכן העתיק הכסדי בערנותא על חנך.

(דברים כ"ד): אל תסג גבול עולם. אל תשוב אחור מזהב אבותיך ואמרו ה"ל המניח כלכלה תחת הגפן בשעת נלירה כדי שיפול בתוכו הפרט על זה נאמר א תסג גבול וגו'. תסג כמו יסוגו אחור (תהילי' קכ"ט):

(כח) אַל-תִּסַּג גְּבוּל עוֹלָם
אֲשֶׁר עָשׂוּ אֲבוֹתֶיךָ:
(כט) הַזֵּית אִישׁ וּמָהִיר בְּמִלְאֲכָתּוֹ
לִפְנֵי-מַלְכִים יִתְיַצֵּב
בְּלִי-יִתְיַצֵּב לִפְנֵי חֲשָׁכִים:

כ ג

(א) כִּי-תֵשֵׁב לְלֶחֶם אֶת-מוֹשְׁל
בֵּין חֲבִין אֶת-אֲשֶׁר לְפָנֶיךָ:
(ב) וְשָׁמַת שְׂכִין בְּלַעֲךָ
אִם-בְּעַל נֶפֶשׁ אֶתָּה:
(ג) אַל-תִּתְּאוּ לְמַטְעַמֹתָיו
וְהוּא לֶחֶם כּוֹזְבִים:
(ד) אַל-תִּיגַע לְהַעֲשִׂיר
מִבִּינְתֶךָ חֲדָל:
(ה) הִתְעוֹף עֵינֶיךָ בּוֹ וְאִינְנוּ
כִּי עָשָׂה יַעֲשֶׂה-לּוֹ כְּנַפְסִים
כְּנֶשֶׁר וְעִיף הַשָּׁמַיִם:
(ו) אַל-תִּלְחֶם אֶת-לֶחֶם רַע עֵין
וְאַל-תִּתְּאוּ לְמַטְעַמֹתָיו:
(ז) כִּיּוּ כְמוֹ-שַׁעַר בְּנַפְשׁוֹ כִּן-הוּא
אֶכּוֹל וְשָׁתָה יֹאמֵר לְךָ
וּלְבוֹ בַל-עֲמֹךָ:

כג (א) כי תשב לחם. לאכול: בין חבין. חן לבך לדעת מי הוא אם עינו לרה או יפה: (ב) ושמת שכין בלועך. בלחייך אם רחית עינו לרה אל תאכל משלו: אם בעל נפש אתה. ארעבתן אתה ותאכל לאכול טוב לתחוב סכין בין שיניך. וירבותינו דרשו בתלמיד היושב לפני רבו אם יודע ברבו שיחזיר לו תשובה על כל דבר שיאמרו ידקדק וישאל שמועתו ואם לא ישתוק: (ג) אל תתאו למטעמיו. אלץ פרוש משנו ולך לפני רב הגון ולא הביטו בשאלות אחר שלא ידע להשיב: (ד) אל תיגע להעשיר להעשיר. לעשות גירסתו חבילות חבילות כי סוף שתבחה: (ה) התעוף עיניך בו. כרגע שתכפיל עיניך לעצמו ואין אותה גירסא מלויה כך. התעוף כמו ונסלת ותעוף: (ו) כי כמו שער בנפשו. שער זה נקוד

סתך

התעוף קרי. יעוף קרי.

ב א ו ר

(כט) בל יחיצב לפני חשכים, ככר ביאר ר"ג בן מלך שהיא תאר מענין חסד, כלומר העם היושבים בחשך, אך שהוא פירש על העני, ולדעתו הכוונה כי לפעמים האיש החכם והנבון